

امام مهدی علیه السلام ناظر بر اعمال ما

حجت الاسلام والمسلمین محمود ملکی راد*

مقدمه

احساس نظارت همیشگی امام زمان علیه السلام در زندگی، یکی از آثار معرفت و شناخت ایشان است. این باور در راستای اعتقاد به لزوم وجود امام و حجت الهی در جهان مطرح می شود و از توابع آن به شمار می رود. از امام باقر علیه السلام در این باره نقل شده است: «خداوند ما را حجت در زمین و امان برای اهل آن قرار داده است».^۱ ابو حمزه ثمالی می گوید به امام صادق علیه السلام گفتم آیا زمین بدون امام باقی می ماند؟ آن حضرت فرمودند: «اگر زمین ساعتی بدون امام باشد، فرو خواهد ریخت».^۲ بر اساس این احساس نیاز، در روایات بر این مطلب تأکید شده است که اگر تعداد افراد ساکن در زمین فقط دو نفر باشند، یکی از آن دو امام است و اگر قرار باشد همه افراد از دنیا بروند، آخرین فردی که از دنیا می رود، امام خواهد بود.^۳

علامه طباطبایی رحمته الله علیه از آیه شریفه «يَوْمَ نَدْعُوا كُلَّ اُنَاسٍ بِاِمَامِهِمْ» نیز همین نکته را استفاده می کند و می گوید:

مقام امامت، مقامی نیست که به دوره ای از ادوار و عصری از اعصار بشری اختصاص داشته باشد، بلکه لازم است امام در تمام ادوار و اعصار وجود داشته باشد. مگر اینکه نسل بشر به کلی از روی زمین برچیده شود؛ زیرا جمله "کل اناس" می فهماند که در هر دوره و هر جا که انسان هایی باشند، امامی نیز هست که شاهد بر اعمال ایشان است.^۴

* عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.

۱. محمد بن جریر طبری، دلائل الامامة، ص ۴۳۷.

۲. محمد بن علی بن بابویه، کمال الدین و تمام النعمه، ج ۱، ص ۳۸۴.

۳. محمد بن یعقوب کلینی، اصول الکافی، ج ۱، ص ۱۸۰.

۴. محمدحسین طباطبایی، المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۱، ص ۲۷۳.

شاهد بر این مطلب روایتی است که از امام علی علیه السلام در این باره نقل شده است: «لَيْسَ يَغِيْبُ عَنَّا مُؤْمِنٌ وَلَا مُؤْمِنَةٌ فِي مَشَارِقِ الْأَرْضِ وَمَغَارِبِهَا إِلَّا وَهُوَ مَعَنَا وَنَحْنُ مَعَهُ كَذَا؛^۱ هیچ مرد و زن مؤمنی در شرق و غرب عالم از ما غایب نیست و با ماست و ما با او هستیم».

از آیه و روایات یادشده استنباط می‌شود باور به ضرورت و لزوم وجود امام و حجت الهی در جهان، موجب می‌گردد تا شخص، امام را بر زندگی خود حاضر ببیند و او را ناظر احوال خود بداند. این حالت موجب می‌شود تا نظارت همیشگی امام بر زندگی خود را احساس نماید.

بنابراین:

یک چشم‌زدن غافل از آن ماه نباشیم شاید که نگاهی کند آگاه نباشیم

چگونگی نظارت امام زمان علیه السلام

امامت به باور امامیه، مقامی است که دارنده آن افزون بر هدایت ظاهری، قادر است از طریق هدایت باطنی و روحی و غیرمستقیم افراد مستعد را به کمال مطلوب برساند. این نوع هدایت، هدایتی فراتر از ارائه راه است. امام با استناد به امر ملکوتی خداوند، در ذهن و روح انسان‌های مستعد هدایت تصرف می‌کند و آنان را به کمال شایسته‌شان می‌رساند. دلایل عقلی و نقلی بیان می‌دارد امامت در جایگاه واسطه هدایت باطنی الهی، امری است که به مقتضای حکمت الهی، لازم و ضروری است و کسی که دارای این مقام است، از تسدید و تأیید ویژه الهی برخوردار است و این تأیید به واسطه فرشته‌ای که از عالم امر است، تحقق می‌یابد. احادیثی در این باره از اهل بیت علیهم السلام نقل شده است که فرشته‌ای همیشه همراه رسول اکرم صلی الله علیه و آله بود و او را تأیید و تسدید می‌کرد و پس از آن حضرت به همراه ائمه معصومین علیهم السلام است.^۲

علامه طباطبایی رحمته الله با تأکید بر این مطلب، در این باره می‌نویسد:

هدایت امام در قرآن همه جا مقید به امر الهی است "یهدون بامرنا"، یعنی امام هدایت‌کننده‌ای است با امری ملکوتی که در اختیار دارد، هدایت می‌کند. پس امامت از نظر باطن یک نحوه ولایتی است که امام در اعمال مردم دارد. هدایت امام یعنی دست خلق را گرفتن و به راه حق رساندن، قرآن کریم هدایت به امر خدا را ایجاد

۱. حسن بن محمد دیلمی، ارشاد القلوب الی الصواب، ج ۲، ص ۲۸۲.

۲. محمد بن یعقوب کلینی، الکافی، ج ۱، باب الروح التي يُسَدِّد الله بها الأئمة، ص ۲۷۳.

هدایت دانسته است.^۱

همچنین می نویسد:

آنچه که امر هدایت متعلق به آن می شود، عبارت است از دل‌ها و اعمالی که به فرمان دل‌ها از اعضا سر می زند؛ پس امام کسی است که باطن دل‌ها و اعمال و حقیقت آن پیش رویش حاضر است و از او غایب نیست.^۲

بنابراین می توان گفت معرفت و شناخت امام زمان علیه السلام، موجب تحول در مردم می شود و آثار ویژه‌ای در دل و روان و سپس در عمل و رفتارشان ایجاد می کند و به تبع آن فرهنگ عمومی را تحت تأثیر خویش قرار می دهد و موجب پویایی و تعالی آن می گردد.

جوانی خدمت بزرگی رسید و آن بزرگ به وی گفت: شما چقدر قرآن می خوانید؟ عرض کرد: هر شب یک ختم قرآن انجام می دهم. آن بزرگ گفت: از امشب وقتی قرآن می خوانی فکر کن من جلوی تو نشسته‌ام و قرآن بخوان، آن جوان هم شب داشت قرآن می خواند در تصورش آورد که استادش جلوی او نشسته است و قرآن خواند، صبح که استاد از او پرسید دیشب با این تصور چقدر قرآن خواندی؟ عرض کرد: نصف قرآن را بیشتر نتوانستم بخوانم. یعنی وقتی مراقبت حضور شما را می کردم، نتوانستم بیشتر بخوانم. این استاد گفت: امشب فکر کن که امام زمان علیه السلام یا خاتم الانبیاء صلی الله علیه و آله در برابرت نشسته و تو قرآن بخوان. صبح آمد و گفت: یک سوره بیشتر نتوانستم بخوانم. چون این قدر عظمت آن حضور را که تصور می کردم زیاد بود که چنین بزرگی در برابر من نشسته است، این قدر عظمت در من تأثیر گذاشت و من نتوانستم یک سوره بیشتر بخوانم.^۳

این آثار را می توان به اعتبار باور به امامت امام مهدی علیه السلام مورد شناسایی قرار داد و در موارد ذیل خلاصه نمود: پذیرش استمرار وجود امام علیه السلام در جهان هستی، زندگی با یاد امام عصر علیه السلام، احساس نظارت همیشگی امام عصر علیه السلام در زندگی، احساس حضور امام میان مردم، پذیرش ولایت امام بر باطن افراد، محبت و عشق به امام عصر علیه السلام، ایجاد حالت انگیزشی قوی برای پیروی از امام عصر علیه السلام، محبت در برابر دوستان و پیروان امام عصر علیه السلام، انجام دستورات امام علیه السلام در زندگی، ایجاد آمادگی برای یاری امام عصر و الگوگیری از آن حضرت.

۱. محمدحسین طباطبایی، المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۱، ص ۲۷۳.

۲. همان، ج ۱، ص ۲۷۳.

3. <https://www.soltanahmadi.ir/4800>

در ادامه به مهم‌ترین آثار و کارکردهای باور به نظارت امام زمان علیه السلام در زندگی فردی و اجتماعی اشاره می‌شود.

آثار و کارکردهای باور به نظارت امام زمان علیه السلام در زندگی

باور به نظارت امام زمان علیه السلام در زندگی دارای آثار و کارکردهای مختلفی است. در ادامه به برخی از مهم‌ترین این کارکردها و آثار اشاره می‌شود.

۱. تهذیب نفس و خودسازی

تهذیب نفس و خودسازی یکی از آثار و کارکردهای باور به نظارت امام زمان علیه السلام در زندگی و باور به حضور ایشان میان مردم و همچنین باور به عرضه اعمال مردم بر ایشان است. بر این مطلب در قرآن کریم و روایات تصریح شده است. خداوند در قرآن کریم با یادآوری این مطلب که شما هرکاری انجام می‌دهید در معرض دید خداوند و رسول خدا و مؤمنان است، می‌فرماید:

وَقُلْ اَعْمَلُوا فَاَسِيْرَى اللّٰهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُوْلُهُ وَ الْمُؤْمِنُوْنَ وَ سَتُرَدُّوْنَ اِلَىٰ عَالِمِ الْغَيْْبِ وَ الشَّهَادَةِ فَيَنْبِئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ؛^۱

بگو: عمل کنید، خداوند و فرستاده او و مؤمنان، اعمال شما را می‌بینند. و به‌زودی به سوی دانای نهای آشکار، بازگردانده می‌شوید و شما را به آنچه عمل می‌کردید، خبر می‌دهد.

در برخی از روایات برای عرضه عمل به این آیه استشهاد شده است که در ادامه این نوشته بدان اشاره خواهد شد.

افزون بر این آیه، در روایات بسیاری بر عرضه اعمال مردم به پیامبر صلی الله علیه و آله و امام علیه السلام تأکید شده است و در کتب روایی بابی با عنوان «باب عرضه اعمال بر رسول اکرم صلی الله علیه و آله و ائمه علیهم السلام» بیان شده است. این روایات دلالت دارند حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و ائمه علیهم السلام به اذن الهی شاهد بر اعمال مردم هستند و اعمال مردم هر از چند گاهی بر آنها عرضه می‌شود؛ این مسئله درحقیقت بیان از نوعی علم آنان به باطن امور و تصرف در عالم تکوین است.

در ادامه به برخی از این روایات اشاره می‌شود:

الف) ابوذر غفاری از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل می‌کند که آن حضرت فرمودند: «اعمال امت

من، چه خوبش و چه بدش بر من عرضه می‌گردد».^۱

ب) امام صادق علیه السلام فرمود: «تمام اعمال مردم هر روز صبح به پیامبر صلی الله علیه و آله عرضه می‌شود، اعمال نیکان و بدان؛ بنابراین مراقب باشید و این مفهوم گفتار خداوند است که می‌فرماید: "خدا و پیامبرش و مؤمنان، عمل شما را می‌بینند".^۲ امام علیه السلام به این آیه اشاره نمود و سکوت کرد».^۳

ج) در روایتی از امام رضا علیه السلام نقل شده است که شخصی به ایشان گفت برای من و خانواده‌ام دعا کنید. آن حضرت در پاسخ فرمودند: «مگر من دعا نمی‌کنم؟ به خدا سوگند، اعمال شما هر شب و روز بر من عرضه می‌شود». آن شخص می‌گوید این سخن بر من گران آمد، امام متوجه شد و به من فرمودند: آیا کتاب خداوند را نخوانده‌ای که می‌گوید: عمل کنید، خدا و پیامبرش و مؤمنان، عمل شما را می‌بینند به‌خدا سوگند منظور از مؤمنان علی بن ابی طالب علیه السلام و [امامان دیگر از فرزندان او] می‌باشد».^۴

د) محمد بن فضیل از امام رضا علیه السلام نقل می‌کند: «اعمال امت در هر بامداد به حضرت رسول صلی الله علیه و آله عرضه می‌شود و در این باره خوبان و بدان هر چه انجام می‌دهند، پیامبر صلی الله علیه و آله از آن آگاه می‌شود».^۵

بر اساس دیدگاه امامیه از این حیث تفاوتی بین پیامبر صلی الله علیه و آله و امام علیه السلام وجود ندارد؛ بنابراین امام زمان علیه السلام حجت خدا در زمین است و ظهور و غیبتش فرقی در وساطت فیضش ندارد.

آن شاخ گل ار چه هست پنهان ز چمن
از فیض وجود اوست عالم گلشن

خورشید اگر چه هست در ابر نهران
از نور وی است باز عالم روشن^۶

۱. مسلم بن حجاج نیشابوری، صحیح مسلم، ج ۳، ص ۱۶۹، ح ۸۵۹، «عرضت علی اعمال امتی حسنهما و سیئتهما».

۲. توبه: ۱۰۵، «و قل اعملوا فیسری الله عملکم و رسوله».

۳. محمد بن یعقوب کلینی، الکافی، ج ۱، ص ۲۱۹، ح ۱، «تعرض الاعمال علی رسول الله اعمال العباد کل صباح، ابرارها و فجارها، فاحذروها، و هو قول الله عز و جل و قل اعملوا فیسری الله عملکم و رسوله و سکت».

۴. محمد بن یعقوب کلینی، الکافی، ج ۱، ص ۲۱۹، ح ۴، «... و الله ان اعمالکم لتعرض علی فی کل یوم و لیله، ... اما تقرا کتاب الله عز و جل و قل اعملوا فیسری الله عملکم و رسوله و المؤمنون، هو والله علی بن ابی طالب».

۵. محمد بن حسن صفار، بصائر الدرجات، ص ۴۲۶.

۶. حسن حسن‌زاده آملی، انسان کامل از دیدگاه نهج البلاغه، ص ۱۵۹.

اعتقاد به حضور همیشگی امام عصر علیه السلام در زندگی و عرضه اعمال بر آن حضرت، موجب می‌شود هر یک از معتقدان به امام، نظارت او را در زندگی فردی و اجتماعی خودش با همه وجود احساس نماید و از این راه افراد به تکامل روحی لازم می‌رسند؛ در نتیجه خودسازی اجتماعی در جامعه منتظران نهادینه می‌شود؛ زیرا اعتقاد به مراقبت امام زمان علیه السلام در زندگی موجب می‌شود همه معتقدان در یک حال مراقبت دائمی فرو روند و هنگام ورود در هر کار به نظارت امام علیه السلام بر خود توجه نمایند. در واقع باور به این امر خودسازی و تهذیب نفس را به دنبال خواهد داشت؛ نیز موجب می‌شود جامعه منتظر در تربیت خویش بکوشد و صفات نیک و اخلاق حسنه را در جامعه گسترش دهد.

۲. سبک زندگی بر محور توجه به امام زمان علیه السلام

باور به عرضه اعمال بر امام زمان علیه السلام می‌تواند در چگونگی سبک زندگی مردم تأثیرگذار باشد و به ارتقای معنویت و تقویت ارزش‌های اخلاقی کمک نماید و الگوی مناسبی از سبک زندگی معنوی بر اساس مهدویت را ارائه دهد.

بر اساس این الگو فرد معتقد به امام زمان علیه السلام به این باور می‌رسد که همه کارهایش در مرئی و منظر امام زمان علیه السلام رخ می‌دهد؛ چنین باوری موجب خواهد شد حضور امام زمان علیه السلام در سراسر زندگی احساس شود و افراد خود را در محضر امام زمان علیه السلام حاضر ببینند و از این نظر می‌توان الگوی سبک زندگی بر محور نظارت امام علیه السلام بر زندگی را ارائه داد. در چنین الگویی از سبک زندگی افراد خود را ملزم می‌دانند هم در حوزه اعتقادات و باورها، دارای باورهای درست و مطابق با واقع شوند و از این‌رو ایمان و اعتقادشان تحکیم پیدا می‌کند هم در حوزه ارزش‌ها و امور اخلاقی خود را به فضایل اخلاقی مزین کنند و از ارتکاب رذایل اخلاقی پرهیز نمایند هم در حوزه احکام و تکالیف و دستورات دینی پایبند باشند.

بنابراین در این نوع از سبک زندگی ایمان به خداوند و باور به معاد و نبوت و امامت با همه آثارشان در زندگی حاکم می‌شود و به تبع آن نگاه مردم به زندگی نگاه جدیدی خواهد شد که با ارزش‌های الهی و انسانی شکل می‌گیرد؛ در نتیجه روابط مردم با همدیگر - روابط خانوادگی اعم از رابطه همسران با همدیگر و رابطه فرزندان با والدین و برعکس یا روابط اجتماعی - از این سبک زندگی متأثر خواهد شد و آثار ویژه‌ای در دل و روان و سپس در عمل و رفتار افراد ایجاد می‌کند و به تبع آن فرهنگ عمومی را تحت تأثیر خویش قرار می‌دهد و موجب پویایی و تعالی آن می‌شود.

این آثار را می‌توان به اعتبار ایمان به خداوند و نبوت و معاد و امامت مورد شناسایی قرار داد و در موارد ذیل خلاصه نمود: عبودیت و بندگی خدا، به یاد خدا بودن، آرامش روحی و روانی، توکل بر خدا، صبر و تحمل در برابر مشقات و سختی‌ها، محبت به خدا، شکرگزاری در مقابل نعمت‌های الهی، حق‌طلبی و ستیز با باطل، عدالت‌خواهی و مخالفت با ظلم و ستم، کمک به رشد فضایل اخلاقی و طرد رذایل اخلاقی و ... کمک می‌کند.^۱

در الگوی یادشده انواع بزه‌های فردی و اجتماعی از بین می‌روند؛ در نتیجه بی‌اعتمادی و دروغ و ... از چهره خانواده و جامعه پاک می‌شود و پایه‌های اعتماد مردم به همدیگر تحکیم پیدا می‌کند و یاد امام علیه السلام در زندگی مردم برجسته می‌شود؛ نیز رفتارهای فردی و اجتماعی با شاخص امامت سنجیده می‌شود؛ در نتیجه مردم حضور امام عصر علیه السلام و نظارت آن حضرت را در زندگی خود بیشتر درک خواهند کرد.

۳. وفاق و نظم اجتماعی

باور به نظارت امام زمان علیه السلام در زندگی یکی از راهکارهای لازم برای وفاق و نظم اجتماعی است؛ زیرا بر اساس این باور ارتباط قلبی و معنوی افراد با امام مهدی علیه السلام بیشتر می‌شود و این مسئله موجب تحکیم رابطه مردم با آن حضرت خواهد شد. در نتیجه ارزش‌های باور به مهدویت را در جامعه به صورت فرهنگ عمومی تبدیل می‌کند و بر رفتارها و اعمال و الگوهای افراد تأثیر می‌گذارد. تثبیت این ارزش در جامعه موجب می‌شود فرهنگ دوستی و محبت به امام زمان علیه السلام در جامعه نهادینه شود و از این راه به وفاق و نظم اجتماعی کمک خواهد نمود؛ زیرا با وجود چنین ارزش‌های اجتماعی در جامعه افراد را برای دستیابی به آنها به فعالیت وا می‌دارد و ایده‌آل‌ها و آرمان‌ها را شکل می‌دهد. در واقع «آرمان‌ها و اهداف اجتماعی با توجه به ارزش‌های اجتماعی پدید می‌آیند و شکل می‌گیرند».^۲

درواقع تکیه بر باور و اعتقاد مشترک یکی از عوامل مؤثر در ایجاد ارزش‌های مشترک است و ارزش‌های مشترک نیز کارکردهای مختلفی دارند؛ وفاق و همبستگی و نظم اجتماعی از جمله کارکردهای مهم آن به شمار می‌روند. بنابراین وقتی باور به نظارت امام زمان علیه السلام یک ارزش

۱. محمود ملکی‌راد، کارکردهای اجتماعی اعتقاد به مهدویت، ص ۶۷ (با تصرف).

۲. محمد کاوه، آسیب‌شناسی بیماری‌های اجتماعی، ج ۱، ص ۱۵.

دانسته شود، آثار مهمی را از خود بر جای می‌گذارد و می‌تواند در ایجاد وفاق و نظم اجتماعی مؤثر باشد.

۴. کنترل ناهنجاری‌ها

گفته شد باور به نظارت امام زمان علیه السلام بر اعمال ما می‌تواند نظام ارزشی مشترکی را میان باورمندان به آموزه مهدویت به وجود آورد؛ در نتیجه می‌تواند یکی از عوامل مؤثر برای کنترل و کاهش کجروی‌ها و ناهنجاری‌های اجتماعی باشد؛ زیرا کسانی که دارای نظام ارزشی توانمند باشند، کمتر به سمت انحرافات و ناهنجاری‌های اجتماعی کشانده خواهند شد. منتظران که امام زمان علیه السلام را احیاکننده ارزش‌های اسلامی در جهان می‌دانند، خود را با معیارهای مورد پذیرش دین تطبیق می‌دهند و به توصیه و راهنمایی دین برای تقویت ارزش‌ها اقدام می‌کنند؛ از این‌رو اعتقاد به امامت و باور به نظارت امام می‌تواند انگیزه مردم را در التزام به نظام ارزشی افزایش دهد.^۱

بر اساس تعالیم مهدوی، منتظران همواره خود را ملزم می‌دانند در مسیر ارزش‌های اخلاقی قدم بردارند و در مسیر خواست امام زمان علیه السلام حرکت نمایند؛ از این‌رو اعتقاد به امامت و باور به نظارت امام زمان علیه السلام می‌تواند انگیزه منتظران را در خودسازی افزایش دهد و از آنان انسان‌های الهی و نیروهای با تقوایی بسازد که بتوانند کجروی‌ها و امور ناهنجار را کنترل کنند و از ارتکاب آن جلوگیری نمایند؛ زیرا این باور موجب می‌گردد از معتقدان به امامت و مهدویت، انسان‌هایی مسئولیت‌پذیر بسازد. بر اساس این ویژگی آنان وظیفه دارند افزون بر اصلاح خویش، در برابر دیگران نیز احساس مسئولیت کنند و در اصلاح دیگران بکوشند؛ نیز در مقابل کجروی‌ها و انحرافات دیگران احساس مسئولیت نمایند.

در روایاتی چند به این نکته اشاره شده است؛ بر اساس این دسته از روایات، مسئولیت‌پذیری معتقدان به امام زمان علیه السلام موجب می‌گردد آنان افزون بر اینکه خودشان به آداب دینی مزین می‌شوند، دیگران را نیز به آن آداب دعوت کنند.

در روایتی از پیامبر صلی الله علیه و آله این ویژگی را می‌توان استنباط نمود. ایشان درباره منتظران می‌فرماید: «... مُجِدُّونَ فِي طَاعَتِهِ ... مَثَلُهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَثَلِ الْمَسْكِ يَسْطَعُ رِيحُهُ فَلَا يَتَغَيَّرُ أَبَدًا وَ مَثَلُهُمْ فِي

۱. محمود ملکی‌راد، «نقش فرهنگ انتظار در کنترل ناهنجاری‌های اجتماعی»، ص ۱۰۴.

السَّمَاءِ كَمَثَلِ الْقَمَرِ الْمُنِيرِ الَّذِي لَا يُظْفَأُ نُورُهُ أَبَدًا...؛^۱ آنان در اطاعت از امامشان کوشایند ... مثل آنها در زمین مثل مشک است که بوی خوشش پراکنده می‌شود و هرگز متغیر نمی‌گردد و مثل آنها در آسمان مثل ماه است که نورش هرگز خاموش نمی‌شود». پراکندن بوی خوش از سوی منتظران کنایه از تأثیرگذاری آنان در جامعه است و آن نیز نشان از تعهد و مسئولیت‌شناسی‌شان است؛ به طوری که همانند مشعل‌های هدایت می‌درخشند و پرتو افشانی می‌کنند و در مقابل انحرافات و ناهنجاری‌هایی که ممکن است به سوی جامعه روی آورد، روشن‌گری می‌کنند و از آسیب‌ها و معضلاتی که ممکن است متوجه جامعه شوند، جلوگیری می‌کنند و آنها را کنترل می‌نمایند.

در روایت دیگری امام سجاد علیه السلام با اشاره به این نکته، تعهد و مسئولیت‌شناسی معتقدان به امام زمان علیه السلام در تبلیغ دین الهی را یکی از ویژگی‌های آنان دانسته‌اند و می‌فرمایند: «... أَوْلِيَاكَ الْمُخْلِصُونَ حَقًّا وَ شَيْعَتُنَا صِدْقًا وَ الدُّعَاةُ إِلَى دِينِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ سِرًّا وَ جَهْرًا...»^۲ مردم زمان غیبت مهدی علیه السلام ... حقیقتاً افراد با‌اخلاص و شیعیان صادق ما می‌باشند؛ آنان به صورت سری و علنی مردم را به دین الهی دعوت می‌کنند». بر اساس این روایت، تعهد و مسئولیت‌شناسی آنان موجب می‌گردد دیگران را نیز به آداب دینی دعوت کنند تا همه مردم به دین الهی گردن نهند و از آنان افراد نیک و صالحی پرورش یابند. روشن است که با ترویج دین‌داری که معتقدان به امام زمان علیه السلام در آن نقش اصلی را دارند، زمینه‌های کجروی‌ها و انحرافات از بین می‌رود؛ از این رو می‌توان گفت این باور در کنترل ناهنجاری‌ها می‌تواند نقش داشته باشد و در واقع آن را می‌توان یکی از کارکردهای این باور به شمار آورد. بنابراین می‌توان گفت باور به نظارت امام زمان علیه السلام در کنترل ناهنجاری‌ها می‌تواند تأثیرگذار باشد.

کتاب‌نامه

قرآن کریم

۱. ابن بابویه، محمد بن علی، کمال الدین و تمام النعمة، چ دوم، تهران: اسلامیه، ۱۳۹۵ ش.
۲. ابن حجاج نیشابوری، مسلم، صحیح مسلم، بیروت: دارالکتب العلمیه، ۱۴۱۵ ق.
۳. حسن‌زاده آملی، حسن، انسان کامل از دیدگاه نهج البلاغه، چ اول، تهران: الف لام میم، ۱۳۸۳ ش.

۱. محمد بن علی بن بابویه، کمال الدین، ج ۱، ص ۲۶۸.

۲. همان، ج ۱، ص ۳۲۰.

۴. دیلمی، حسن بن محمد، ارشاد القلوب الی الصواب، قم: ذوی القربی، ۱۴۳۵ ق.
۵. صفار، محمد بن حسن، بصائر الدرجات فی فضائل آل محمد، چ دوم، قم: مکتبه آیت‌الله مرعشی، ۱۴۰۴ ق.
۶. طباطبایی، محمدحسین، المیزان فی تفسیرالقرآن، چ دوم، قم: اسماعیلیان، ۱۳۷۱ ش.
۷. طبری، محمد بن جریر، دلائل الامامه، چ اول، قم: بعثت، ۱۴۱۳ ق.
۸. کاوه، محمد، آسیب‌شناسی بیماری‌های اجتماعی، چ اول، تهران: جامعه‌شناسان، ۱۳۹۱ ش.
۹. کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی، چ چهارم، تهران: دارالکتب الاسلامیه، ۱۴۰۷ ق.
۱۰. ملکی‌راد، محمود، کارکردهای اجتماعی اعتقاد به مهدویت، قم: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، ۱۳۹۷ ش.
۱۱. _____، «نقش فرهنگ انتظار در کنترل ناهنجاری‌های اجتماعی»، مجله عصر آدینه، ش ۲۵، ۱۴۰۱ ش.